

Kodukoha pääsukeste projekt: kokkuvõte 2013. aastast

Eesti Ornitoloogiaühingu Kodukoha pääsukeste projekt on muutunud üheks suuremaks harrastusteaduse projektiks Eestis. Tänavu saatsid pesitsusinfot ning jagasid meiega oma tähelepanekuid ja elamusi 297 linnuvaatlejat, mis on projekti uus osalusrekord.

Teie abiga saame üheskoos silma peal hoida nii meie rahvuslinnu suitsupääsukeste kui ka räästapääsukeste elukäigul. Projekti tulemusi arvestatakse ka Eesti lindude seisundi ja arvukushinnangute ülevaatamisel iga 5 aasta tagant (kusjuures praegu ongi uue hinnangu koostamine käsil).

Erko (Pajusi vald) kirjutab:

„See aasta oli esimene aasta, kui suitsupääsukesed meie vanasse tühja lauta tagasi tulid. Nad olid ära vähemalt üle 10 aasta.“

Pesitsusandmete põhjal saame teada, kas pääsukestel oli edukas pesitsusaasta ja kuidas pesitsusedukus aastate lõikes muutub. Aga nüüd tulemustest lähemalt!

Viljard (Võru vald) kirjutab:

„Juba 3 aastat pesitseb suitsupääsukeste paar. Julgen oletada, et vähemalt isalind on eelmise aasta pesitseja ja põhjusel, et pesitsemise koht on eriline (poolkinnine koht, talvel kinnine), isalind saabus, kui ruum oli veel kinni, andis häälitsemisega märku ja kui sai avatud, siis kohe lendas sisse kui vana olia pesa kontrollima.“

Küllap tundsid seda omal nahal paljud linnuvaatlejadki, et 2013. aasta oli mõnevõrra putukavaesem kui varasemad. Lumikate kestis tavapärasest mitu nädalat kauem ning sulaveelombid, kus mööduvad paljude putukate esimesed eluetapid, kadusid ebatavaliselt sooja maikuu jooksul kiiresti. Ka järgnevad kuud olid pigem kuivad ja kohati põuasedki. Kõik see paistis mõjutavat ka pääsukesti, keda pesitses majapidamistes veidi vähem ning pesitsusedukuski oli juba kolmandat aastat järjest keskpärane, kui mitte öelda kehavõitu.

Andmeid laekus 187 paigast üle Eesti ning kirjeldati 311 suitsupääsukeste ja 199 räästapääsukeste pesa ja/või pesitsemiskulgu. Vaatlejaid jagus kõikidesse maakondadesse, kõige rohkem aga Harju-, Lääne- ja Pärnumaal.

eElurikkuse linnuvaatluste andmebaasi kohaselt märgati esimest kahte suitsupääsukest Pärnumaal Kablis juba 12. aprillil. Ja kuigi sellest ajast alates jäi terve Eesti veel enam kui nädalaks paksu lume alla, nähti järgnevatel päevadel suitsupääsukesti aina sagedamini. Tänavused esimesed räästapääsukesed jõudsid rändelt tagasi 17. aprillil, mil neid kohati nii Kihnus kui ka Viljandimaal. Samal päeval jõudis esimene räästapääsuke ka ühe pääsukeseloendaja õuele Viimsi vallas. Loendajate saadetud andmete põhjal saabusid suitsupääsukesed, nagu ikka, keskmiselt paar päeva varem (4. mail) kui räästapääsukesed (8. mail).

Tiit (Võru vald) kirjutab:

„Suitsupääsukesti on meil palju ning pesitsevad nad laudas ja varju-aluses. Saabununa olid nad väga aktiivsed, kippusid garaaži, aita ja isegi koridori pesitsemale. Pesakurnad õnnestusid hästi, pojad sõeluvad aktiivselt aias ringi.“

Ene (Saarde vald) kirjutab:

„Sellel kevadel nihverdas üks pääsupaar end akna tuulutuspraost magamistuppa. Kui tuppa sisenen, istusid nad väga rahulikult toas ja ei lennelnud tüüpiliselt aknasse – valguse poole. Tegin akna pärani ja ajasin linnud toast välja. Akent sulgedes kõlas väga nõrduinud „vidiit“. Tundus, et sama paar otsis kohta ka peremehe töötoas. Olid väga inimsõbralikud. Kahjuks ka sinna ruumi neid pesitsemale ei saanud lubada.“

Suitsupääsuke

Kui võrrelda 2011–2013. aasta pesitsustulemusi, siis suitsupääsukele oli tänavune aasta keskpärane. Ühes majapidamises pesitses keskmiselt 2,47 suitsupääsuke paari, mis on veidi vähem kui möödunud aastal (2,63). Loomapidajate juures pesitses pääsuke rohkem (keskmiselt 3,11 paari) kui nendel, kes kariloomi ega kodulinde ei pea (keskmiselt 2 paari). Seevastu möödunud aastal pesitses loomapidajate juures keskmiselt 1 pääsupaar rohkem (3,95 pesa). Aasta keskmisest üle 2 korra rohkem suitsupääsuke pesitses tänavu hobusepidajate juures (5,33 pesa).

Karl Ander (Vändra vald) kirjutab:

„Suitsupääsukeste seas paistis silma üks emane suitsupääsuke, kelle hääli oli kilkav, paistis silma ka agressiivsusega. Sel aastal tegid suitsupääsukesed iga pesakonna jaoks uue pesa mitte ei kõpitsenud ka vanu.“

Esimesed suitsupääsukeste pojad koorusid Järvamaal Järva-Jaani vallas juba 15. mail, järgmised sealsamas 5 päeva hiljem. Sealsamas koorusid ka ühed kõige viimased pojad: 12. ja 14. augustil. Päril viimane koorumine märgiti üles aga Läänemaal Virtsu kandis 18. augustil. Selles pesas üles kasvanud 4 poega lendasid välja 9. septembril. Üldiselt aga lennuvõimestusid esimese pesakonna pojad juuli esimesel dekaadil ja teise pesakonna pojad augusti II dekaadil.

Poegi oli suitsupääsukele tänavu pesas peaaegu sama vähe kui 2 aastat tagasi – keskmiselt 4,2 poega. Tänavu ei sõltunud pesakonna suurus ei lähedal asuvatest veekogudest ega kariloomadest, kuigi varasematel aastatel on seos olnud ilmne. Vaid veidi suurendasid tänavu pesakondade suurust järvede lähedus ja hobuste pidamine (vastavalt 4,44 ja 4,34 poega).

Kas saab siingi süüdistada putukavaesust või hoopis aastate lõikes mõnevõrra muutuvat loendajate ja majapidamiste profiili, jääb esialgu lahtiseks. Põhjalikult saab neid seoseid analüüsida paari aasta pärast, kui on laekunud rohkem alusandmeid.

Kaia (Jõgeva vald) kirjutab:

„Emaslind ei lubanud päevasel ajal enam poegi pesa kõssitama – toimus üks pidev tagaajamine ja sädistamine.“

Maakondade lõikes asusid keskmisest suurema poegade arvuga pesad Saaremaal (4,86 poega), Võrumaal (4,75) ja Viljandimaal (4,52), väikseimad pesakonnad aga Läänemaal (3,84) ja Harjumaal (3,95 poega).

Inge (Mikitamäe vald) kirjutab:

„Tänavu oli kummiline see, et enamikus pesades koorus ja kasvas lennuvõimelisteks 4 poega tavapärase viie asemel. Samuti oli rohkem neid pääsupaare, kes asusid kiiresti teise pesakonna kasvatamisele.“

Räästapääsuke

Kõik linnuvaatlejad teavad, kui keeruline on midagi teada saada räästapääsuke pesitsemisdetailide kohta. Pesaavast paistavad tavaliselt välja ainult 2 valget kurgualust, vahel harva näitab end kolmas. Palju neid seal pesakoopas tegelikult peidus on, selgub tihti alles väljalennu hetkel. Seepärast, kui esimesel pesa ülevaatusel jääb silma ainult 1-2 poega, siis tasub kindlasti pesa põhjalikuma vaatluse alla võtta – küllap peidab seal ennast veel päris mitu poega!

Esimesed räästapääsukesed koorusid 31. mail Jõgevamaal ning lendasid pesast välja juuni lõpus. Viimane väljalend pesast pandi kirja Kuusalu vallas Turbuneemel 30. augustil. Majapidamises oli keskmiselt 3,98 asustatud räästapääsuke pesa, igas pesas keskmiselt 3 poega. Kariloomade kasvatamine räästapääsuke pesade arvu ega pesapoegade arvu ei mõjutanud. Küll aga näitasid laekunud andmed, et

Tiit (Vigala vald) kirjutab:

„Ühes räästapääsuke pesas pesitses sees kõigepealt põldvarblane. Räästapääsuke tuli pesitsemise sinna alles pärast põldvarblaste väljakolimist.“

räästapääsukesed armastavad pesitseda rohkem järvede (5,8 pesa majapidamises) ja jõgede (4,28) läheduses. Pesakonnad näivad olevat suuremad mere ääres (3,67 poega). Samas peab tunnistama, et kolme aasta valim on veel liialt väike, et räästapääsukese pesitsuse ning kariloomade kasvatamise ja veekogude läheduse vahel kindlaid seoseid luua.

Tagasisidest

Päris paljud linnuvaatlejad kurtsid, et (räästa)pääsukese pesad kipuvad aastast aastasse alla kukkuma. Üheks üllatavalt sagedaseks põhjuseks on varesed-harakad ja rähnid, kes püüavad pesapoegadele ligi pääseda ja selle käigus lammutavad pesi. Veelgi tavalisem põhjus on ehitusmaterjalide kehv kvaliteet, mis ei pea pidevale märgumisele ja kuivamisele lõpuks enam vastu. Näiteks Kihnu saarel kasutasid ühed räästapääsukesed pesa ehitamiseks vaipvetika tükke, mis on kuivana väga pude materjal.

Toivo (Pärsti vald) kirjutab:

„Suitsupääsukesed on elanud mu maja garaažis juba 24 aastat. Pidin selle tagamiseks garaaži uksesse kohale lennuava sisse saagima. Kui olen kodust ära ja uks kinni, siis kasutatakse seda ava ukseks.“

Vaatlejate kommentaaridest selgus, et üha rohkem on hakatud kasutama ka laua- või vineerijuppidest pesaaluseid. See on väga lihtne ja käepärane lahendus, mida tasub kindlasti kõigile soovitada! Viimastel aastatel on Eestis mitmel pool katsetatud räästapääsukesele mõeldud tehispesasid ja leitud, et meie linnud võtavad omaks just üksikpesad, kuid mitte topeltpesi.

Rasmus (Vändra vald) kirjutab:

„Suitsupääsukesed on teinud pesa purunenud aknaga pööningule. Pööningu aken jääb sügiseni avatuks, kuni pesa tühjaks jääb.“

Rõõm oli lugeda, kuidas inimesed suitsupääsukestele vastu tulevad, et nad ikka igal aastal edukalt pesitseda saaksid. Päris paljud pääsukesesõbrad jätavad pääsukeste pesitsemise ajaks pööninguakna või lakaukse lahti. Mitmed linnuvaatlejad lähevad veelgi kaugemale ja neid tuleb selle eest ainult tunnustada!

Maie (Räpina vald) kirjutab:

„Suitsupääsuke on pea igal aastal kas laudas või tallis pesitsenud, kuhu on just akna kohale auk tehtud, et linnud sisse - välja saaks, kui ukse kinni. Vaatleme ja jälgime nende tegemisi. Pildistame elektritraadil, jälgime murul. Kuna see talu on täiesti metsade vahel, elavad linnud julgelt ja omatahtsi. Eelmisel aastal ei olnud pääsukesi, seda rõõmsam on tänavaaastane kohtumine.“

Tänuavaldused

Eesti Ornitoloogiaühingu seireprojektid sõltuvad linnuhuviliste aktiivsusest. Oleme väga tänulikud kõigile, kes leidsid aega nii üksinda kui ka koos perega pääsukeste pesitsemist vaadelda ja meile andmeid saata: Karl Ander Adami, Aare Aija, Pilvi Ailt, Kadri Alliksaar, Tiiu Alliksaar, Aivi Aurik, Tiiu Belimova, Tõnis Bergmann, Aili Bernotas, Avo Blankin, Epp Ehasalu, Maris Estendahl, Aira Heiste, Lembit Härma, Mai Ivask, Jaak Jõemets, Anne Järvis, Camilla Kaaver, Katrin Kadakas, Karin Kahn, Ergo Kaldjärv, Karmen Kaljuste, Allan-Norman Kaljuvee, Aime Kallandi, Krista Kallavus, Eve Kanger, Sirje Kann, Milvi Kartsep, Alar Karu, Marika Kasemägi, Katrin Kask, Eleri Kautlenbach, Külli Kell, Kadi-Liis Kesler, Kalle Kiigske, Erko Kiisel, Eve Kirs, Ly Kirsipuu, Aive Kiviselg, Kersti Kivisild, Mare Koel, Monika Kont, Kaja Koor, Kaarin Koosa, Mati Kose, Jüri Kurm, Heini Kuusekänd, Enn Kuusik, Elve Kuuskmäe, Ursula Köster, Tiit Külaots, Theodor Künnapuu, Ülo Küpar, Meeli Küttim, Anu Laas, Laivi Laidroo, Marianne Lapin, Monika Laurits-Arro, Anne Lehtorg, Eedi Lelov, Urmas Liin, Kadi Lilloja, Heinar Linke, Maie Lipp, Liili Liske, Leho Luigujõe, Toivo Lõhmus, Helena Martjak, Kärt Mell, Külli Mets, Piret Michelson, Aet Mikita, Meelis Mitt, Riina Murumaa, Maiki Must, Marit Mäesaar, Triin Märtson, Neeme Möll, Tiina Ojaste, Vaido Orgusaar, Kadri-Ann Orr, Maarja Orusalu, Rein Osula, Inge Paap, Margus Paas, Joosep Pank, Alland Parman, Enn Perandi, Jüri Pihel, Krista Piir, Kaia Pilvik, Tiiu Poolamäe, Aleksei Potapov, A. Praks, Väino Põld, Milvi Päss, Urmas Raude, Riina Redi, Andrus Rehema, Silvi Resik, Monica Riga, Ene Riiberg, Ene Rist, Mihhail Rünt, Made Saar, Maie Saaremäel,

Ain Seeder, Ulvi Selgis, Tiit Sepp, Riin Simo, Mare Soosaar, Inge Säkk, Danela Šohirev, Maie Zernask, Elle-Mari Talivee, Kadi Talpsepp, Lembit Talts, Kadri Tamberg Lipping, Timo Tammeveski, Hille Tandru, Lea Tiigimaa, Uudo Timm, Rein Tivas, Tarmo Tomson, Ülli Toomemäe, Signe Trofimova, Viljard Tuisk, Aarne Tuule, Hille Tuuling, Arvo Täll, Tõnis Türk, Meelis Uustal, Mary Vaher, Siret Vaimla, Krista Vain, Avo Valk, Evelyn Valtin, Kristina Vasur, Rita Veldi, Aarne Vesi, Sirje Vets, Mark-Kennert Vildmaus, Vaike Võisula, Margit Ülevaino ja paljud teised!

Kodukoha pääsukeste projekt jätkub kindlasti ka 2014. aastal. Avame online-sisestusvormi aprilli keskpaigas ja ootame teid kindlasti ka tuleval aastal osalema!

Meelis Uustal
Kodukoha pääsukeste projekti koordinaator,
Eesti Ornitoloogiaühing

www.eoy.ee/suitsupaasuke